

УДК 328.123(477)

Д. Зубрицька

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЗУМНА СОЦІАЛЬНА ДІЙСНІСТЬ У ПРОГРАМАХ ОПОЗИЦІЙНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

© Зубрицька Д., 2009

Визначено суть розумної соціальної дійсності на рівні партійних програм опозиційних партій. Проаналізовано, як до цієї дійсності ставиться опозиція, які моделі власних змін вона пропонує.

The essence of the social validity, especially at a level of opposition political parties programs is specified. Sufficient part of the article is dedicated to the analysis of social validity models and its impact on opposition.

Пошук розумних законів співіснування розпочався фактично у XVII ст., коли постає теза про „розумність” світу. Пізніше ця думка трансформується в ідею Просвітництва як головної рушійної сили історії, джерела і головного засобу досягнення людством рівності, братерства і свободи, тобто стану відповідності вимогам розуму – Царства Розуму. Мислителі-просвітники, починаючи з Ш. Монтеск'є, головну увагу звертають на людське суспільство, історію, біди і страждання людей. У зв'язку з цим основний акцент робиться на шляхи і засоби приведення суспільства у відповідність до вимог розуму, насамперед таких, як рівність, справедливість, свобода, братерство тощо. Основний шлях до прогресу просвітники вбачали в поширенні освіти, культури, ідей добра і справедливості, приділяли велику увагу проблемам виховання [1, с. 94–95].

Питання, які піднімали ще в добу Просвітництва, залишаються актуальними в Україні і сьогодні. Тому ми спробуємо проаналізувати, як розглядають соціальну дійсність опозиційні партії нашого Парламенту і який вихід із кризової ситуації вони пропонують. Актуальність дослідження цієї проблематики полягає також у тому, що результати вивченого і проаналізованого можна застосувати на українській практиці.

Мета роботи – визначити суть розумної соціальної дійсності у програмах опозиційних політичних партій і проаналізувати, які конструктивні рішення пропонуються для виходу із кризи. Завдання полягає у тому, щоб розглянути окремі положення партійних програм опозиції і виділити основні принципи, якими партія характеризує сучасний стан справ у провідних сферах суспільного життя та шляхи його покращання.

Специфіка розгляду ступеня наукової розробленості теми полягає у тому, що поставлена проблема знаходиться на стику філософії і політології; у філософії питання раціоналізму розроблялися у період Просвітництва (Шарль Монтеск'є, Жюльєн Офре, Ламетрі, Клод Адріан Гельвецій, Поль Анрі Гольбах, Дені Дідро), а в політології саме в такій постановці проблематика не розроблялася, тим більше, коли йдеться про вітчизняну літературу. Хоча вивченням програмних документів на українських теренах займаються Кремень В.Г., Базовкін Є.Г. і Оксак О. Вартим уваги також є міжнаціональний дослідницький проект, здійснюваний під керівництвом Р. Хофферберта "Програматика політичних партій", у якому ставилося питання про відповідність обіцянок партій їхнім передвиборчим програмам, обіцянок коаліційних урядів, урядовій заяві та політичній діяльності уряду.

Для вивчення беремо формальну сторону, бо на практиці не завжди можливо побачити прописану стратегію. Акцентуємо увагу на опозиції з тієї причини, що саме вона є альтернативою сповідуваному курсу, вона критикує владу, пропонуючи свої позиції і нейтрально характеризує наявний стан справ; опозиція в усіх сферах суспільного життя показує що і як робить влада і до яких наслідків це призводить.

Найчастіше партійні програми – це лише формальний бік справи, їх красиво пишуть для звітності і не часто програмні приписи звучать з уст рядових партійних членів чи її лідерів, не говорячи вже про виконання. А тут йдеться про політичну опозицію, яка при цьому не завжди має можливість і висловитися, не те, щоб виконувати власні приписи. Цінними є слова Гарольда Ніколсона про те, що опозиція – це мистецтво обіцяти те, чого жоден уряд не може виконати. Програми висвітлюють ті найболючіші проблеми суспільства, які є особливо актуальними на даний час. Тож варто розглянути, як проблеми сучасного українського суспільства „розмальовують у кольорах” програми опозиційних партій.

Поки що це залишається лише на папері. Однією з причин є те, що це є програмні засади опозиції, яка не завжди має можливість їх втілювати у життя. У провладних партій, як правило, не гірші положення, але народні обранці зайняті чимось іншим і часто не можуть здійснити ці наміри. Окрім того, прийшовши до влади, на народних обранців мають значний вплив індивідуальні інтереси в поєднанні з матеріальними вигодами [7, с. 241].

Розглянемо, як сучасний стан речей у суспільстві описують партії, які знаходяться поза владою. Як вони характеризують ту соціальну дійсність, яку ми зараз переживаємо, які пропонують виходи із кризової ситуації, і що для цього може зробити рядовий член суспільства як громадянин і як виборець.

Аналізуючи передвиборчу програму Партії регіонів (далі – ПР), на першому плані бачимо такі основні позиції: досягти сучасних стандартів життя; ПР протиставляє популізму „помаранчевих” демагогів системність реформ, компетентність і результативність їхньої команди, активність і довіру співвітчизників; власну програму характеризує як таку, що ґрунтується на реальних можливостях економіки, на точних економічних розрахунках та кращому світовому досвіді вирішення соціальних проблем.

Для того, щоб вивести нашу державу на „нові цивілізаційні обрії”, партія пропонує стратегію надання соціальних гарантій громадянам упродовж усього життя. За прогнозами найбільшої опозиційної партії – „майбутнє має народитися”! Невизначеність і матеріальні проблеми є основними причинами, що негативно впливають на кількість дітей у сім’ї. Програма разової допомоги при народженні дитини характеризується такою, що „не вирішує і не може в принципі вирішити проблему народжуваності”. ПР пропонує свій підхід до цієї проблеми, який полягає у системній і довготривалій підтримці.

Правда, запропоновані кошти на підтримку новонародженої дитини (12, 25 і 50 тис.) враховані чинною владою і виконуються урядовою програмою. Докорінно змінити на краще життя молоді: доступність вищої освіти пропонується мінімум як по 50 % бюджетних місць у ВНЗ. Зростання виплати стипендій залежно від рівня акредитації та стипендії студентам-сиротам – не менше як 1060 грн.

Найболючіші проблеми сучасної молоді пропонують вирішувати так: молодим спеціалістам обіцяють перше робоче місце, з наданням фінансової підтримки підприємствам, новоутвореним родинам – в оренду муніципальне житло, зведене на кошти від земельних аукціонів, терміном до 10 років. Молодим спеціалістам, які працюватимуть на підприємствах-флагманах індустрії – житло під державні фінансові гарантії (1 млрд. грн.). Пропонується пакет соціальних гарантій для сумлінного працівника. Житлову проблему пропонується вирішити шляхом проведення земельних аукціонів і вкладення отриманих коштів у будівництво. Таку систему повинні утворити протягом 2008–2010 рр. Таким категоріям працівників, як учитель, лікар, працівник культури, міліціонер, військовослужбовець (працівники бюджетної сфери) під час укладання трудового контракту на 20 років повинні надати ключі від квартири, яку працівник згодом може викупити. Пенсія повинна нараховуватися відповідно до стажу, кваліфікації та умов праці. Розвиток медичного страхування, впровадження передових медичних технологій. Цільові програми проти поширення СНІДу, туберкульозу, наркоманії, онкозахворювань.

Болючою темою для нашої держави є стан сільського господарства. Тому ПР пропонує законодавчо забезпечити створення прозорого і легального ринку землі, що гарантуватиме мінімальну орендну плату. Збільшення обсягу інвестицій на розвиток сільського господарства, соціальної сфери села – на газифікацію, будівництво шкіл, доріг тощо. Створенням Національної зернової біржі, проведення овочевих і фруктових аукціонів у містах. Перехід до професійної армії. Соціальну захищеність військовослужбовцям. Збільшити виплати курсантам та солдатам строкової служби. Грошове утримання молодших офіцерів. Планується створити мережу суворовських і нахімовських училищ для підготовки перспективного кадрового резерву Збройних сил України. Вони стануть основою ефективної системи військово-патріотичного виховання, яка формуватиме патріотизм та відданість Вітчизні.

Потрібно провести багато політичних і економічних реформ, які забезпечать динаміку та ефективність механізмів соціально-орієнтованої ринкової економіки, сприятимуть утвердженню в Україні консолідованої демократії. На думку регіоналів, держава потребує курсу системних реформ, що забезпечить стабільне економічне зростання, а також поступове звільнення економіки від надмірного державного втручання і опіки. Наголошують на збереженні і примноженні промислового і науково-технічного потенціалу країни, що надасть можливість поступового переходу до економіки знань. Разом з тим нагальною потребою є широке впровадження наукомістких та енергоощадних технологій, використання альтернативних джерел енергії. Поглиблення політичної реформи та зміцнення в Україні парламентської демократії! [4].

Неухильне дотримання законів зменшить обсяг „тіньової” політики і економіки, сприятиме подоланню корупції у суспільстві. За максимальну передачу владних та фінансових повноважень місцевим органам влади

для втілення регіональних і локальних стратегій розвитку. На зовнішньополітичній арені повинна проводитись політика відкритості та добросусідства за збереження позаблокового статусу України.

Питання про вступ України до НАТО може вирішуватись тільки на основі результатів всенародного референдуму. Членство в Європейському Союзі або Світовій Організації Торгівлі – не самоціль, а засіб підвищення добробуту наших громадян, розширення можливостей вітчизняної економіки, науки і освіти. Зовнішня політика повинна бути збалансована, де східний (Росія та країни Сходу) і західний (країни ЄС та США) напрями однаково значущі. Особлива увага до членства України в ЄП, що розширить наші можливості у взаємному обміні товарами, капіталами й послугами на євразійському ринку. І характерне для партій соціального спрямування гасло: **“Успішна людина – успішна держава!”** [4].

Отже, Партія Регіонів болючі проблеми українського суспільства бачить в економічному занепаді, незахищеності деяких категорій населення, нерозробленості молодіжних програм. Констатує факт наявності тіньової економіки, проблеми у сфері правосуддя.

В Україні не зовсім підтверджується теза просвітника Монтеск'є, який говорив, що „...законодавець створює закони не довільно, бо обов'язково враховує ті природні умови, в яких історично формувався народ, – розміри території, її рельєф, побут і звичаї народу тощо. Родючий ґрунт вимагає занадто багато часу для свого обробітку, тому землероби залюбки поступаються правом на управління країною одній особі. От чому у землеробських народів найчастіше зустрічається монархічна (і навіть деспотична) форма правління” [2, с. 203]. Ми спостерігаємо фактично інше: думки знизу – від народу зовсім не враховуються, а парламентарі самі вирішують, що і як робити, бо зважаючи на програму найбільшої опозиційної партії, бачимо, що зміни повинні стосуватися фактично усіх сфер суспільного життя. А від недавнього часу маємо парламентсько-президентську республіку (отже, на чолі держави не одна людина, а 450), а президента постійно намагаються обділити повноваженнями. То що тут говорити про середньостатистичного українця?!

Розглядаючи партійну програму Комуністичної партії України увічі впадає гасло: „Соціалізм — наша мета”. Отож, зрозуміло, до якого “світлого майбутнього” привела б ця політична сила. Ситуацію, що склалася, комуністи називають політикою “шокової терапії”, так званих “реформ”, які проводить правлячий режим під диктат міжнародного фінансового капіталу. Комуністи дійшли висновку про необхідність відмови від колишньої жорстко централізованої мобілізаційної системи управління, загального одержавлення економічного та суспільно-політичного життя, монополізму і диктату в ідеологічному і політичному житті, науці, засобах масової інформації.

У разі правління цієї політичної сили метою суспільного виробництва не буде зростання споживання, як у розвинених капіталістичних країнах, що паразитують на інших країнах “третього світу”. Соціалізм визнає як стимул до розвитку не конкуренцію, а притаманне людині прагнення до всебічного розвитку власних творчих здібностей, заохочуване суспільно-політичною системою. Діючий режим Компартія називає „антинародним, антинаціональним”. Ситуація загалом визначається як кризова, занедбане народне господарство, що відбивається на рівні життя, соціальних гарантіях.

На думку комуністів, ніхто не рахується з такими соціальними групами, як ветерани війни і праці, жінки, молодь, військовослужбовці, віруючі, члени різних громадських організацій. А ще відзначають кризу профспілкового руху. У програмі також ідеться про те, що „комуністи послідовно домагаються створення в Україні міцної коаліції справді демократичних сил, здатної подолати сили авторитаризму та псевдодемократії”.

Собі за мету Компартія ставить у політичній сфері досягти: чіткого розподілу компетенції і відповідальності центральних і регіональних органів у здійсненні функцій державної влади, не допустити протиставлення одних регіонів іншим; скасувати Інститут президентства; усунути бюрократизм із апарату управління; викоринити корумпованість; спростити й істотно здешевити управлінські структури; за право вільно обирати мову навчання і спілкування; придушити злочинність і корупцію, створити ефективне правосуддя.

Компартія сприятиме зміцненню безпеки і обороноздатності країни на основі розумної достатності і входження до системи колективної безпеки країн Співдружності Незалежних Держав. Вважає принципово неприпустимим використання Збройних сил під час розв'язання внутрішніх конфліктів і рішуче засуджує спроби під прикриттям “департизації” військових частин, прикордонних військ, правоохоронних органів нав'язати їх особовому складу націоналістичну ідеологію, налаштувати проти народів і армій Росії, інших дружніх держав, що є нашими природними союзниками.

Комуністи — проти реалізації планів включення України до військових структур НАТО, перетворення її на буфер, санітарний кордон між західними державами та Росією.

Зберегти державну власність у базових галузях промисловості, припинити приватизацію загальнонародної власності, за колективну власність; сільському господарству і всьому агропромислому комплексу – державну підтримку, паритет цін між продукцією, за соціальне відродження села, захистити вітчизняного промислового та сільськогосподарського виробника, встановити перелік продукції, товарів і послуг, заборонених до ввезення в Україну; централізований контроль над державним сектором економіки; планове ціноутворення, мораторій на підвищення цін на основні продукти харчування, основні споживчі товари, ліки, плату за житло, тарифи на комунальні та інші соціальні послуги, за необхідності перейти на нормований розподіл основних продуктів харчування та промислових товарів першої необхідності за доступними цінами; відновити державну монополію банківської діяльності; приборкати інфляцію; повернути в країну капітали, що зберігаються в іноземних банках; ввести державну монополію на виробництво і реалізацію лікєро-горілчанних напоїв, тютюнових виробів та деяких інших товарів [4].

Неодмінними умовами швидшого виходу із кризи Компартія вважає скасування біловезької змови; усунення штучно створених перешкод, що призвели до руйнування раціональних партнерських зв'язків та втрати традиційних ринків збуту української продукції в Росії й інших республіках; освоєння нових ринків у Європі та інших регіонах світу. Комунисти за повну компенсацію вкладів в ощадних банках; відновлення масштабів житлового будівництва з безплатним наданням житла; державну підтримку багатодітним сім'ям і саодиноким матерям; за всебічну освіту, ефективне працевлаштування, забезпечення молодих сімей житлом; створення гідних умов для військовослужбовців та їх сімей; забезпечення тих, хто вийшов у відставку і в запас, роботою у народному господарстві; надання усім офіцерам і молодшим командирам надстрокової служби впорядкованого житла.

Компартія у сфері культури бачить насадження під лозунгами “національного відродження” і “демократизації” войовничої націоналістичної ідеології, культу індивідуалізму, споживацтва, збагачення, ненависті до інших народів, передусім до російського, утвердження західних стандартів духовного життя, проти викорінення із свідомості людей колективістської психології та моралі, інтернаціоналістських переконань, проти фальсифікації історії, приниження подвигів радянського народу.

За припинення комерціалізації культури, мистецтва, спорту; зупинки розгулу антикомунізму, припинення пропаганди націоналізму; вживання рішучих заходів проти пропаганди культу наживи, здирництва, насильства та жорстокості, пияцтва та розпусти, перетворення зрадництва на героїство, американізації духовного життя. Комунисти виступають проти будь-яких проявів і пропаганди націоналізму, шовінізму, сіонізму та антисемітизму; відкинути нав'язану націонал-екстремістськими силами антинародну і антигуманну концепцію освіти та культури. Переглянути прийнятий Верховною Радою минулого скликання закон “Про освіту” як антинародний і дискримінаційний.

Розробити і прийняти закон “Про культуру”, протидіяти спробам використати духовну сферу для розмежування людей за національною або релігійною ознакою, розпалювання націоналістичних пристрастей, задоволення політичних амбіцій. Комунисти підтримують пропозицію щодо надання російській мові статусу державної. Зупинити капіталізацію, відновити соціалізм та радянську форму народовладдя, закласти міцну основу для відродження братерського Союзу народів. А на завершення іще одне гасло: „На цьому шляху ми перемажемо!” [4].

Найжорсткіші позиції проти діючої влади виголошує у своїй партійній програмі Прогресивна Соціалістична Партія України. Провладні політичні сили, названі олігархами, які привласнюють національне багатство. Шлях до добробуту і процвітання – у Міждержавному Союзі України – Білорусі – Росії. І ще одним програмним гаслом є: „Не допустити Натівську окупацію”. Отже, ПСПУ чітко і лаконічно “обкритикувала” основні напрямки геополітичної стратегії України, яку проводять чинний уряд і парламентська більшість.

Далі соціальна дійсність характеризується так, що загалом „Україна в небезпеці!”. 17 років реформ – 17 років злочинів української влади проти свого народу. 17 років розкрадання і розпродажу національного багатства! 17 років руйнування братської єдності України – Білорусії – Росії. 17 років політики брехні і геноциду. Відповідальними за „розвал економіки, бідність і вимирання населення” названо передусім президентів Л. Кравчука, Л. Кучму, В. Ющенко. Тому усіма правдами і неправдами „...треба гнати з влади всіх, хто проводив такі реформи, займаючи місця в уряді і парламенті!” [5].

Правда не в агітаційній політрекламі, не в чергових обіцянках брехливих політиків, а в тому, що населення України скоротилося на шість мільйонів і сім мільйонів виїхало у пошуках роботи за кордон. Правда в тому, що 70 % нашого народу живе в бідності і безправ'ї, а п'ятдесят осіб привласнили собі багатство у 64,4 млрд. доларів. Процвітаючу промислово-аграрну Україну перетворюють на країну третього

сорт, на європейський смітник, ринок дешевої робочої сили, в полігон для військових баз НАТО і американських систем ПРО. Корупція, безробіття, недоступність кваліфікованої меддопомоги, масові епідемії, сотні тисяч бомжів і бездомних дітей – ось в чому правда життя, а не в брехні з телеекранів про успіхи реформ.

Оранжеві на чолі з президентом Ющенком, продовжуючи рухівський курс реформ і русофобську політику, всупереч волі нашого народу втягують Україну в НАТО, СОТ, Євросоюз. Це шлях зради національних інтересів, неповага волі народу, закріпленої в Декларації про державний суверенітет України. Тому Наталія Вітренко зі своїми однопартійцями пропонує такий вихід із кризової ситуації:

По-перше, ми повинні сповна використати власний потенціал, „наш талановитий, високоосвічений, працелюбний народ; ще збережений могутній виробничий потенціал; багатющі запаси вугілля; п'яту частину чорноземів планети; унікальне географічне положення”.

По-друге, „величезний потенціал України можна використовувати тільки в умовах її входження в Єдиний економічний простір з Росією, Білоруссю і Казахстаном”. Від цього Союзу Україна отримає багато вигод: гарантовані ринки збуту продукції, дешеві енергоресурси, масштабні інвестиційні проекти, вільне переміщення трудових ресурсів, енергетичну і продуктову безпеку.

По-третє, держава повинна забезпечити такі програми: розвиток науки і освіти; енергетичної безпеки; розвиток аграрно-промислового комплексу; розвиток машинобудування; житлового будівництва для малозабезпечених і молодих сімей; ліквідації бідності і безробіття; націоналізацію стратегічних об'єктів для державного контролю; розвиток малого і середнього бізнесу; забезпечення населення чистою питною водою.

У соціальній сфері потрібно: змінити систему оплати праці, провести пенсійну реформу, повернути трудові заощадження у повному обсязі за три роки, забезпечити державну підтримку багатодітним і молодим сім'ям, встановити соціальні виплати ветеранам Великої Вітчизняної війни і праці, учасникам бойових дій і дітям війни, інвалідам, чорнобильцям, студентам, донорам, малозабезпеченим не нижче за прожитковий мінімум, відмінити незаконно підвищені тарифи на житлово-комунальні послуги і запровадити регулювання цін на товари першої необхідності.

По-четверте, партія вважає за необхідне надати спеціальні програми для: подолання „демографічної катастрофи в Сумській, Чернігівській, Донецькій, Луганській областях; екологічного лиха в Донецькій, Луганській, Запорізькій, Миколаївській, Закарпатській і Львівській областях; розвитку відпочинку і туризму в Криму, на Херсоні, Одещині, в Закарпатті і Галичині.

А ще ПСПУ пропонує „кращі світові стандарти в Конституцію України”. Зміни повинні стосуватися: позаблокового статусу України; федерального устрою країни; автономії Закарпаття і Галичини; подвійного громадянства; державного статусу російської мови; ліквідації недоторканності депутатів, Президента і суддів; відкликання депутатів і встановлення їх зарплати на рівні середньої по промисловості; обрання суддів; гарантій працевлаштування, зокрема – першого робочого місця для молоді; безкоштовної медицини і освіти; мінімальної зарплати і пенсії, не нижчих за реальний прожитковий мінімум; неприпустимості продажу землі і природних ресурсів тощо. Вказані заходи забезпечать ліквідацію корупції, організованої злочинності, захистять права і свободи людей, справедливість у суспільстві. Збройним силам України – сучасну техніку, військовослужбовцям і правоохоронцям – гідне утримання і соціальні гарантії. Ніякої дискримінації військових пенсіонерів. А завершується програма сподіваннями „на підтримку всіх, хто відчуває себе вільною людиною і не хоче бути рабом вітчизняної і іноземної олігархії, хоче жити в справедливому суспільстві разом з нашими братами – росіянами і білорусами” [5].

Отож, по суті, партійна програма опозиційної партії ПСПУ найбільш разюче критикує діючу владу. І стратегія в нас не та, і тактику слід змінити. Майбутнє промислово-аграрної України – у злагоді і єдності з „природними союзниками”.

І на завершення хочеться наголосити, що наявність політичної опозиції свідчить про нормальне функціонування політичної системи, здоровий розвиток суспільства і альтернативу чинній владі. Опозиційні сили традиційно покликані критикувати правлячі політичні сили, але при цьому їхня критика повинна спиратися на ту розумну соціальну дійсність, про яку говорили просвітники. Тобто ця критика повинна бути конструктивною, а не популістською.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вольтер Франсуа М. *Філософские сочинения*. – М.: Наука, 1988. – 606 с. 2. *Политология: Хрестоматия / Сост. проф. М.А. Василук, доц. М.С. Вершинин*. – М.: Гардарики, 2000. – 843 с. 3. *Програма*

Комуністичної партії України // [http:// partykpu.rada.gov.ua/ partykpu/ control/ uk/ publish/ article/news_left?art_id=38441&cat_id=38337](http://partykpu.rada.gov.ua/partykpu/control/uk/publish/article/news_left?art_id=38441&cat_id=38337). 4. Програма Партії Регіонів [http:// www. partyofregions. org.ua/ meet/program/](http://www.partyofregions.org.ua/meet/program/). 5. Програма Прогресивної Соціалістичної Партії України // <http://vitrenko.at.ua/publ/32-1-0-57/>. 6. Руссо Жан-Жак. О происхождении и основании неравенства между людьми. – М.: Манфред, 1976. – 286 с. 7. Grundzüge des politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland. Kurt Sontheimer, Wilhelm Bleek. – München, 1998. – 472 s. 8. Rosmini Antonio. The Philosophy of Politics. Volume 2. Society and its Purpose. Rosmini House. – Durham, 1994. – 487 p.

УДК 327 (477)

О. Івахів

Львівський інститут Сухопутних військ
Національного університету “Львівська політехніка”

ЄВРАЗІЙСЬКИЙ ФАКТОР ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ РАДЯНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО УКРАЇНИ У СКЛАДІ СРСР

© Івахів О., 2009

Досліджуються питання впливу складових євразійської концепції на політику керівників Радянського Союзу щодо України як складової Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР).

The questions of influencing of constituents of Eurasian conception are probed on the policy of helmsman of the Soviet union in relation to Ukraine as constituent of Union of Soviet Socialist Republics (THE USSR).

Сучасна геополітика характеризується масштабними інтеграційними процесами. Відбувається інституційне завершення цивілізаційного оформлення Європи як сукупності переважно християнських націй, об'єднаних спільною історією і парадигмою розвитку. Сьогодні російське суспільство продовжує вважати Російську Федерацію врятованим "ядром" Радянського Союзу і шкодує за втраченою імперією, не усвідомлюючи, наскільки небезпечними для російського народу є спроби придушення національної енергії пострадянських держав. У політичних доктринах московських царів, петербурзьких імператорів, комуністичних вождів і сучасних російських президентів можна простежити подібні ознаки, джерелом яких є російська імперська ідея: "Москва – третій Рим", що видозмінюється і трансформується під впливом специфіки історичних умов [5, с. 2]. Російська політична еліта орієнтує владу й суспільство на формування довершеної імперської моделі та утвердження домінуючої ролі Росії в сучасному світі [14, с. 11–12]. У цьому контексті Радянський Союз розглядається російськими дослідниками як модель євразійської "ідеальної держави", "держави правди" [28, с. 314].

Роль і місце України в СРСР висвітлено на сучасному етапі здебільшого у багатьох працях зарубіжних дослідників. Російські автори, незважаючи на різні підходи, не наслідуються заперечувати тезу про "особливу роль" Росії у світі. Російські політологи твердять, що їхня країна, зважаючи на свій історичний досвід, законно може претендувати на чужі для неї території – Крим, Східну Україну, Північний Казахстан тощо [4; 7; 12]. Тільки зарубіжні учені, керуючись основними складовими євразійської концепції, сміливо дають об'єктивну оцінку феномена Радянського Союзу, порівнюючи його з царською імперією [2; 8; 31].

Мета дослідження: 1) дослідити питання впливу складових євразійської концепції на політику радянських вождів щодо УРСР; 2) проаналізувати місце та роль України в СРСР.

30 грудня 1922 р. I Всесоюзний з'їзд Рад у Москві проголосив створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Виникла федеративна держава, в якій гарантувались рівність прав націй і територій. Багатьом тоді здавалося, що в СРСР нарешті знайдено не лише шлях для вирішення національної проблеми у старій Російській імперії, а й створено зразок майбутнього устрою людства. У комуністичній доктрині, сформульованій згодом, Радянський Союз розглядався як модель всевітньої пролетарської держави. Під егідою Рад утворився своєрідний симбіоз російського націоналізму й комунізму: «Традиція